

KÄLLKOLL CORONA

Avsnitt 2

Sämsta coronapranket
Introduktion och arbetsblad

KÄLLKOLL CORONA

Programserien *Källkoll corona* består av 14 avsnitt där Jack Werner och Åsa Larsson går på djupet i nyhetsfloden, tittar på trender i sociala medier och tipsar om hur du kan bli bättre på källtillit och källkritik. Serien är en del av UR:s koncept Genomskåda – fem sätt att greppa din omvärld. Fler program finns samlade på temasidan urplay.se/tema/mik

MIK står för medie- och informationskunnighet, vilket handlar om att:

- förstå mediernas roll i samhället
- kunna finna, analysera och kritiskt värdera information
- kunna uttrycka sig och skapa innehåll i olika medier.

Syfte

Programserien med tillhörande arbetsblad ger redskap och medvetenhet för att lättare kunna tolka och navigera i informationsflödet i en tid av pandemi och infodemi.

Kursplanekopplingar, årskurs 7-9

Samhällskunskap

Information och kommunikation

- Mediernas roll som informations-spridare, opinionsbildare, underhållare och granskare och samhällets maktstrukturer.
- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel sociala medier, webbplatser och dagstidningar.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden.

Svenska

Informationssökning och källkritik

- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Kursplanekopplingar, Gy11

Gymnasieskolans uppdrag

[...] Skolan har uppgiften att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället. Skolan ska förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensramen i samhället och som utgår från grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som alla omfattas av. Eleverna ska också kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska information och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. [...]

Om arbetsbladet

Arbetsbladet är indelat i två delar:

- Den första delen är en introduktion till hela programserien *Källkoll corona*. Det är en bra förberedelse inför arbetet med det första avsnittet.
- Den andra delen är en avsnittspecifik del. Den innehåller diskussionsfrågor och övningar att arbeta enskilt eller tillsammans med.

Introduktion till programserien

MIK handlar både om dig som individ, och om samhället och medier i stort. Du har ett eget ansvar för hur du delar, tar emot och tolkar information. Är du en skeptiker, som står stadigt när information flödar förbi? Eller är du lite mer okritisk, och accepterar och tar emot ny information utan att värdera den särskilt mycket? Det är vanligt att man är lite av varje.

Vi kanske tror att vi är källkritiska och känsliga för lögnen och rykten. Men sanningen är att det är svårt att veta vad som är sant och vad som är falskt. Många rykten kan dessutom vara ”halvsanningar” som bygger på något verkligt. Hur man hänger upp ett påstående, en nyhet eller ett rykte har betydelse för hur det kommer att tas emot. Jack och Åsa tycker att det är en bra idé att betrakta varje dag som första april, en dag då vi alla är källkritiska och sunt skeptiska till sådant vi ser och hör.

Fråga dig själv om det du sett eller hört

- verkar för bra (eller för dåligt) för att vara sant
- stämmer med sådant du redan vet eller känner till
- har förekommit också i andra och större kanaler
- finns i olika versioner.

Vad innebär det att vara källkritisk?

I vardagen finns många tillfällen att vara källkritisk. I den tid vi upplever just nu finns stort utrymme för rykten och lögnen. Ibland för att någon tjänar på att sprida dem. Ibland för att godtrogna människor feltolkar information och för den vidare på ett felaktigt sätt. Och ibland för att det kan kännas härligt att vara först med en nyhet, för att själv bli intressant och viktig.

- Vad innebär det för dig att vara källkritisk?
- Ge exempel på någon gång då du missat att vara källkritisk. Vad handlade det om? Hur fick du reda på sanningen?
- Vilka stora kanaler finns för att ta del av nyheter och information?

Vad påverkar dig?

Vi påverkas alla av de personer vi umgås med, följer i sociala medier, lyssnar på och influeras av. Ibland behöver man se på dem med kritiska ögon för att förstå hur de påverkar en.

- Vilka följer du på sociala medier? Finns det någon gemensam nämnare för de personerna?
- Vilka lyssnar du gärna på i din bekantskapskrets?
- Vilket budskap skickar du själv ut online och offline till dina kompisar och följare?
- Har du varit med om att rykten eller osanningar har fått stor spridning online eller offline? Berätta.

Ta emot och sprida vidare

Stanna upp och fundera innan du delar något vidare! Fundera över vilken skada du riskerar att göra med att dela, skicka vidare eller sprida rykten. Att hänga ut en person kan få ödesdigra konsekvenser.

- Vilket ansvar har du som mottagare av information?
- Är du en person som går igång på skvaller? Sprider du vidare rykten för att det är kul?
- Struntar du i att det är fejk? Vad kan ett sådant agerande leda till?

Konspirationsteorier

Vi människor har stort behov av information. När vi saknar information händer det att vi börjar tillverka den själva. Det kan också hända om den information som finns inte stämmer överens med det vi själva känner till. Några kända konspirationsteorier är de om månlandningen, Kennedymordet och Michael Jacksons död.

- Varför skapas konspirationsteorier i samband med stora händelser i världen?
- Hur skapas konspirationsteorier, tror du?
- Varför sprids rykten och felaktig information i samband med coronaviruset?
- Vad kan det leda till om en konspirationsteori får fäste och många börjar tro på den?

AVSNITT 2 - SÄMSTA CORONAPRANKET

Dagens djupdykning i nyhetsfloden

Avsnittet fokuserar på hur enskilda händelser kan få stor spridning och hur en isolerad händelse kan börja betraktas som en trend. Jack och Åsa diskuterar tillsammans med Edwin nyheten om ungdomar som hostar på äldre och varför den fick stor spridning. Nyhetsrapporteringen plockar ibland upp sådant som avviker från det normala och ger det utrymme i media. Ofta handlar det om att göra en höna av en fjäder. Uttrycket snöbollseffekten kan användas för att beskriva hur sådana händelser får spridning.

- Vad menar Jack och Åsa när de beskriver att händelser som rapporteras kan få stor uppmärksamhet, trots att de är få och ovanliga?
- Just nu är det väldigt tydligt vad som är ett rätt och fel i beteende. Hur har detta hjälpt nyheten om ungdomar som spottar på äldre att få uppmärksamhet?
- Hur växte nyheten om de spottande ungdomarna fram, och fick allt större spridning?
- Vilket ansvar har media när det kommer till att rapportera om sådana här händelser?
- Kan du komma på någon liknande händelse som har fått stor uppmärksamhet i media?
- Vad betyder uttrycken ”att göra en höna av en fjäder” och ”snöbollseffekten”?
På vilket sätt passar de in på detta tema?

Dagens snackis

Ofta tror vi att det som media rapporterar är ett urval av det viktigaste som hänt. I programmet får vi veta att det inte alltid är så. Tvärtom så försöker media ofta hitta sådant som avviker från det normala för att väcka människors intresse. Det som provocerar och utmanar upplevs ofta som intressant. Media anpassar sin rapportering efter det som människor vill ha. Det vardagliga och normala skulle antagligen inte ge särskilt många klick eller följare. Ofta ser händelser och nyheter också olika ut när de visas i olika medier. Att förstå hur medier och sociala medier väljer att rapportera kan hjälpa dig att förstå att allt du ser varken är sant eller viktigt.

- Hur kan du vara sunt skeptisk när du tar del av nyhetsrapportering?
- Ser spridningen och rapporteringen av nyheter olika ut i olika medier? Beskriv skillnaden mellan till exempel twitter och en kvällstidning.
- Vilket intresse har olika medier för att rapportera den här typen av sensationella nyheter?
- Vilka dolda motiv kan ligga bakom nyhetsrapportering, eller påverka vilka händelser som lyfts fram i olika medier?

Dagens genomskåda

Att förstå mekanismerna bakom nyhetsrapportering ger dig större möjlighet att genomskåda det du ser. Det ger dig också koll på hur händelser kan blåsas upp och ta plats. Du konsumerar säkert en hel del medier, ibland medvetet, ibland omedvetet. Du påverkas alla du umgås med eller följer i sociala medier, lyssnar på, läser och influeras av. Ibland behöver man se på dem med kritiska ögon för att förstå hur de påverkar en.

- Hade du sett eller hört nyheten om ungdomar som spottar på äldre?
- Var såg du den? Hur rapporterades den?
- Vad tänkte du när du hörde om denna nyhet?
- Hur blev den en nyhet och vad gjorde att människor började se händelserna som en trend?
- På vilket sätt kan det faktum att det handlar om ungdomar ha påverkat nyhetsrapporteringen i det här fallet?
- Kan rapporteringen av en sådan här nyhet leda till något positivt? Ge exempel.

Arbetsbladet är skapat av Anna Klockar och Mia Vestman i samarbete med UR

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges.

Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iaktas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).